

УДК 930.25: 004.738.5(477)(045)

Л. Божук, канд. іст. наук, доц.
Національний авіаційний університет, Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ І СЕРВІСИ ІНТЕРНЕТ В РОБОТІ ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано діяльність державних обласних архівів України як своєрідної інформаційної системи, яка не лише забезпечує постійне накопичення архівного фонду як ресурсу інформації, але й здійснює його аналітико-синтетичну обробку, вдосконалює залучення до наукового й культурного обігу суспільно важливої інформації. Охарактеризовано інформаційні ресурси і сервіси Інтернет в роботі державних архівів України, зроблено висновок, що вони є потужними електронними довідниками і в міру наявних можливостей намагаються забезпечити всім членам українського суспільства умови рівного, нічим не обмеженого доступу до документальної ретроспективної інформації.

Проведений аналіз щорічних звітів про підсумки діяльності Державної архівної служби України, розміщених на веб-порталі "Архіви України" в електронному форматі за періоди 2010–2015 рр., показав усвідомлення українськими архівістами важливості наближення діяльності архівів до потреб суспільства. Звітна інформація дозволила зробити висновки, що пріоритетним завданням в діяльності державних архівів України у зв'язку з глобальним поширенням інформації, впровадженням концепції відкритого суспільства в нашій державі, є розширення доступу до архівних документів, а це, в свою чергу, надає можливість українському суспільству мати більше інформації про своє історичне минуле.

Ключові слова: архів, Національний архівний фонд, архівний інформаційний ресурс, Інтернет-ресурс, веб-сайт архіву.

Історико-культурна спадщина України, її історична пам'ять не можуть вважатися повноцінними без максимально повного залучення до наукового обігу величезних масивів документів, що містяться у фондах державних архівів. До ключових напрямів організації якнайширшого доступу до інформації належить переведення в електронну форму довідкового апарату архівів та архівних документів – тобто формування цифрового інформаційного простору України. Відтак перед групою дослідників кафедри історії та документознавства, що в рамках проекту InterPARES Trust зосередилися на проблемі "Соціально-етичні основи збереження цифрової історико-культурної спадщини", постало завдання дослідження умов збереження цифрової історико-культурної спадщини в архівах, формування єдиного інформаційного простору з метою забезпечення доступу до цифрової історико-культурної спадщини України.

Проблеми актуалізації архівних інформаційних ресурсів в Україні, використання новітніх форм репрезентації архівної інформації, зокрема й в мережі Інтернет, досліджували українські науковці Г. Боряк [2; 3; 4], А. Кисельова [8; 9; 10], І. Матяш [11; 12], Н. Меньківська [13], К. Новохатський [14], Л. Юдіна [21] та ін.

Досить детально питання організації інтелектуального доступу до інформаційних ресурсів Національного архівного фонду (надалі – НАФ) з використанням як традиційних видів довідкового апарату, так і нових (електронні бази даних облікового та тематичного характеру, електронні версії реєстрів описів тощо) розглядає у своєму дисертаційному дослідженні Л. Юдіна [21]. Грунтовні дослідження стосовно створення Археографічного реєстру національної архівної спадщини України та основних форм репрезентації архівних інформаційних ресурсів в мережі Інтернет належать Г. Боряку [2; 3; 4]. Проблемам формування електронних архівних ресурсів, створення та наповнення веб-сайтів державних архівів установ, веб-порталу "Архіви України" присвячене дисертаційне як традиційних видів довідкового апарату (описи, каталоги, путівники, огляди, покажчики тощо) так дослідження А. Кисельової "Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи" (2005 р.), а також низка інших її робіт з означеної проблематики [8; 9; 10]. Зокрема, у своїй дисертації А. Кисельова простежує історію становлення архівних веб-сайтів у провідних державах світу, й в Україні, досліджує особливості функціонування веб-сайтів архівних установ, види інформаційних ресурсів архівної сфери, структуру та перспективи їх розвитку [8]. Важливо, що науковець визначає низку

аспектів розвитку веб-сайтів державних архівів України в напрямі трансформації їх у комплексні документально-інформаційні центри.

Основною метою реалізації пріоритету архівних установ України в напрямі підтримки та розвитку національної ідентичності, як зазначено у річному звіті Державної архівної служби за 2015 рік, є "наближення діяльності архівних установ до потреб громадянського суспільства шляхом розширення доступу до архівних документів, запровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема й з надання архівних електронних послуг користувачам, підготовки збірників документів, монографій, біографічних та довідкових видань, створення системи інформаційних ресурсів, інтегрованої у світовий інформаційний простір" [7, с. 74].

Цілком зрозуміло, що для реалізації визначеного кола першочергових завдань необхідно життєвих заходів як нормотворчого так і організаційного характеру. Стосовно першого, то нагальним є забезпечення супроводу наказу Міністерства юстиції України "Про затвердження Порядку підготовки документальних видань".

Щодо заходів організаційного характеру, то на думку архівістів, це, насамперед: забезпечення вільного доступу до документів НАФ та сприяння активізації досліджень історії України; проведення круглих столів, виставок документів, організація оприлюднення документів з актуальних історичних тем у засобах масової інформації та у мережі Інтернет; надання широкого доступу до архівних документів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 рр., вирішення питання доступу до архівної інформації репресивних органів, носії якої містять грифи секретності, не передбачені законодавством України. Підготовка путівників та довідкових видань за галузевою програмою "Архівні зібрання України" та публікація їх електронних версій на галузевому веб-порталі "Архіви України"; створення електронної пошукової бази даних про склад і зміст архівних фондів на веб-порталі "Архіви України"; надання електронних сервісів тощо [7, с. 74–75].

Проведений нами аналіз щорічних звітів про підсумки діяльності Державної архівної служби України (надалі – Укрдержархів), розміщених на веб-порталі "Архіви України" в електронному форматі за періоди 2010–2015 рр., показав усвідомлення українськими архівістами важливості наближення діяльності архівів до потреб суспільства. Так, у звітах за 2012–2015 рр. знаходимо розділи "Наближення діяльності архівних установ та установ страхового фонду документації до потреб громадянського суспільства (4-й розділ звіту) і "Норматив-

но-правове та науково-методичне забезпечення діяльності архівних установ та спеціальних установ страхового фонду документації" (5-й розділ звіту). Натомість у звітах за 2010–2011 рр. присутній розділ "Розсекречування документів НАФ", що свідчить про актуальність на той час саме роботи з розсекречення документів НАФ.

Безумніву, пріоритетним завданням в діяльності архівів є робота зі зняття обмежень на доступ до секретних архівних документів, що не містять державної таємниці. Зазначена інформація знаходиться у відкритому доступі веб-порталу Укрдержархіву в рубриці "Розсекречення архівних матеріалів" розділу "Звітна інформація". За даними Звіту, лише впродовж 2010–2012 рр. кількість секретних справ, що знаходилися на зберіганні в держархівах зменшилася майже вдвічі і станом на 01.01.2013 р. становила 79105 одиниць зберігання (0,19% від загальної кількості одиниць зберігання) [6].

Нині (станом на грудень 2015 р.) документи, що перебувають на таємному зберіганні, становлять 0,18 % від загальної кількості документів державних архівів [1].

Отже, на сьогодні ця проблема залишається актуальною, проте не є нагальною. Можемо стверджувати, що пріоритетним завданням в діяльності державних архівів України у зв'язку з глобальним поширенням інформації, впровадженням концепції відкритого суспільства в нашій державі, є розширення доступу до архівних документів, що в свою чергу надає можливість українському суспільству мати більше інформації про своє історичне минуле. А відтак українські архівісти у своїй діяльності намагаються керуватися положеннями Загальної декларації прав людини, в якій, зокрема, проголошується право кожного "здійснювати пошук, отримувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами інформації і через будь-які кордони" [5, с. 4].

Саме в контексті розвитку відкритого суспільства маємо характеризувати діяльність архівів України в плані репрезентації архівних інформаційних ресурсів в мережі Інтернет, зокрема й через створення веб-сайтів архівних установ, об'єднаних у єдиний веб-портал "Архіви України", що є невід'ємною складовою інформаційних ресурсів України.

Веб-сайт розглядається як документно-інформаційна система, оскільки йому притаманні всі ознаки такої системи у класичному розумінні: наявність масиву документів, засобів інформаційного пошуку, техніко-технологічних засобів фіксування, зберігання та представлення інформації, що існує у вигляді організованої сукупності електронних документів та їхніх зв'язків.

Офіційний веб-портал "Архіви України" було створено у результаті комплексу організаційно-правових заходів пов'язаних з інформатизацією архівної галузі і на сьогодні є потужним профільним інформаційним ресурсом, який містить величезний масив різнопланових відомостей про документальну спадщину України. Погоджуємося з твердженням А. Кисельової, яка визначає "веб-сайт "Архіви України" як "новий вид архівного довідника – комплексний електронний довідник оперативного характеру" [8]. Можливості такого довідника досить широкі: він може включати описову (повідомлення, хроніка, огляд тощо), бібліографічну та археографічну (каталоги, покажчики, списки, переліки), едиційно-текстову (публікація джерел та наукових ресурсів), зображувальну (зокрема й кіно-фото ресурси) інформацію, зокрема, й красномовного змісту, бази даних тощо.

В Україні офіційний веб-портал Укрдержархіву (Держкомархів України до 2010 р.) створено 24 грудня 2000 р. відповідно до Указу Президента України від 31 липня 2000 р. № 276а/2000 "Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі

Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні" та Розпорядження Президента України від 2 вересня 2000 р. № 273/2000-рп "Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи" як основний державний інформаційний ресурс глобальної комп'ютерної мережі Інтернет в архівній галузі та архівній інформатизації.

Веб-портал Укрдержархіву в розділі "Архіви України" містить перелік архівних установ, а саме: Укрдержархів, УНДІАСД, 11 центральних державних, 27 місцевих, 13 галузевих державних архівів, відомчих архівних установ (НАН України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури України) та надає можливість переходу безпосередньо до сторінки кожної установи [15].

Наявність у кожного державного архіву офіційного веб-сайту є невід'ємною складовою його інформаційної діяльності. Погоджуємося з думкою дослідників, що загалом можна виокремити наступні основні елементи (форми) представлення інформаційних ресурсів на веб-сайті архіву:

1. Інформативні сторінки веб-сайту – огляди фондів архіву, описи каталогів, картотек і покажчиків, які є в архіві.
2. Електронні довідники різноманітних жанрів і видів – путівники, анотовані реєстри описів тощо.
3. Цифрові зображення документів – у вигляді електронних виставок (он-лайн виставок).
4. Власна науково-інформаційна робота працівників архіву – наукові публікації, дослідження.

Характерним для більшості архівних веб-сайтів є те, що практично на кожному з них подано інформацію про фонди. На веб-сайтах обласних архівів України характеристика складу фондів розміщена у рубриках "Фонди", "Склад фондів", "Склад та характеристика фондів", "Огляди фондів". Крім того, на сайтах деяких архівів подається характеристика фондів у розгалуженому вигляді. Проблемним виявився пошук огляду фондів на сайті Державного архіву Полтавської області, оскільки огляди фондів розміщені в окремий розділ сайту "Архіви зібрання України" [18].

Важливим елементом представлення наявного в архівах документального ресурсу є створення електронних фондів каталогів. Попри те, що в архівних установах України різноманітні інформаційні матеріали існують переважно на традиційних носіях, на веб-сайтах архівів вони також вже є доступними і в електронному вигляді. Серед таких документів: путівники, огляди, покажчики, анотовані реєстри описів, бази даних, що виконують функції довідників. Відповідно до "Правил роботи архівних установ України" архівні довідники можуть вестися в електронній формі з метою забезпечення оперативного, багатоаспектного пошуку архівної інформації та виведення її на екран дисплея. Інформаційною основою комп'ютеризованого довідкового апарату є зміст описових статей на усіх рівнях архівного описування, а також ключові слова та рубрикатори [16, с. 111].

Аналіз веб-сайтів державних архівів показав, що путівники по архіву є у відкритому доступі на сайтах майже всіх обласних державних архівів України, за виключенням архівів Миколаївської, Полтавської та Чернігівської областей [17; 18; 20]. Зокрема, на веб-порталі "Архіви України" представлено путівники 12 державних обласних архівів.

Наступний вид архівного інформаційно-аналітичного документа, який може бути розміщено на веб-сайті архіву – анотований реєстр описів – архівний довідник, що містить систематизований перелік описів справ зі стислими анотаціями документів і призначений для розкриття їх змісту.

Анотований реєстр описів як елемент веб-сайту архіву виявлено на інтернет-сторінках переважної біль-

шості архівів, зокрема: Державного архіву Волинської області (Анотований реєстр описів / Фонди періоду до 1939 року; Анотований реєстр описів фондів органів і організацій Компартії України (1939-1991).), Державного архіву Дніпропетровської області (Реєстр описів фондів радянського періоду і незалежності), Державного архіву Житомирської області (Фонди дорадянського періоду), Державного архіву Закарпатської області (Анотований перелік описів фондів угорського походження Берегівського підрозділу Державного архіву Закарпатської області до 1918/1919 рр. – та за 1938–1944/1945 рр.), Державного архіву Кіровоградської області (Том I. Фонди періоду до 1917 року; Том II. Фонди періоду після 1917 року Кн. 1 та Кн. 6), Державного архіву Миколаївської області (Т. 1. Фонди дорадянського періоду), Державного архіву Одеської області (Дорадянський період), Державного архіву Черкаської області (Том 1: Фонди дорадянського періоду; Том 2: Кн. 1. Фонди періоду після 1917 р.) Державний архів Херсонської обл. (Т.1, Т. 2. Фонди періоду після 1917 р.) тощо. Не виявлено анотованих реєстрів описів лише на веб-сайті Хмельницького обласного архіву [19].

Ще одним видом інформаційно-аналітичного документа є архівний покажчик, який може виступати самостійним архівним довідником або елементом довідкового апарату до архівного довідника. Основними видами покажчиків є: тематичні, предметні (різновиди – іменні та географічні), хронологічні. Покажчики бувають також внутрішньофондові, міжфондові, міжархівні. Розміщені на веб-сайтах державних архівів України архівні покажчики виявлено не на всіх сайтах державних архівів. Однак навіть ті сайти, які мають рубрику "Покажчики", доступу до вказаних у ній покажчиків не мають – наявні тільки бібліографічні описи і, в окремих випадках, короткі анотації покажчиків. Лише на сайті Державного архіву Миколаївської області, крім покажчиків, розміщено списки фондів ("Фонди архівних секторів районних державних адміністрацій Миколаївської області", "Списки фондів, що зберігаються в архівних відділах міських рад Миколаївської області", "Списки фондів трудових архівів Миколаївської області") [17]. Таким чином, останній вид інформаційного архівного ресурсу – покажчики – не є достатньо висвітленим на сайтах державних архівів України.

До сучасних методів репрезентації архівної інформації відносяться також організація виставок архівних документів, які функціонують у мережі Інтернет в режимі виставок on-line. Виставки, як важливий напрям PR-технологій архіву в сучасному соціально-комунікаційному середовищі, розраховані на всі три види взаємодії з оточуючим середовищем: зовнішньосистемним, внутрішньосистемним та міжсистемним.

На веб-порталі Укрдержархіву України розташовані постійно діючі документальні виставки он-лайн, які класифікуються за такими рубриками: автограф української історії, голодомор, історія державності, радянський тоталітаризм, вибори, персоналії, Друга світова війна, Чорнобиль, пам'ятні дати, катастрофи в архівах, різне, документальні виставки он-лайн регіональних архівів, бібліографічні виставки Фонду Президентів України. Для зручності користування соціально значущою ретроспективною документною інформацією на Інтернет-сайті Укрдержархіву розміщено тематичний покажчик виставок та окремих розділів.

Для порівняння нами було використано не лише наявну інформацію на веб-сайтах державних обласних архівів України, але й звіт Державної архівної служби за 2010–2015 рр., які є у відкритому доступі на веб-порталі "Архіви України".

За звітними даними упродовж 2015 року на офіційному веб-порталі Укрдержархіву було опубліковано 4 он-лайн виставки (660 документів), на веб-сайтах державних архівів – 186 он-лайн виставок (понад 5 тис. документів). Найбільшу кількість он-лайн виставок опубліковано на веб-сайтах держархівів Запорізької (10), Кіровоградської (12), Львівської (12), Миколаївської (16) та Сумської (11) областей [7, с. 28].

Отже, організація документальних он-лайн виставок посідає важливе місце в інформаційній діяльності сучасних архівів. Адже завдяки такій роботі архіви відкривають свої інформаційні ресурси для широкого загалу, стають ближчими до суспільства.

Позитивним досвідом є осучаснення методів роботи з інформування громадськості про діяльність державних архівів із супроводу власних сторінок архівів у соціальних мережах Facebook, Gneoua. Кількість інформацій у ЗМІ, підготовлених за ініціативи архівів нині складає 52%, 48% – безпосередні звернення представників ЗМІ до архіву. Тематика інформацій про діяльність Укрдержархіву, державних архівних установ та спеціальних установ СФД є досить різноманітною та цікавою, більшість інформацій підготовлено на достатньо високому професійному рівні.

Обсяги цифрової інформації на веб-порталі Укрдержархіву поступово зростають. Так станом на грудень 2012 р. обсяг інформації на веб-порталі Укрдержархіву збільшився з 8 ГБ до 18 ГБ, а станом на грудень 2015 р. він становить 28 ГБ [6; 7].

У порівнянні з 2014 роком кількість відвідувачів за добу у 2015 році збільшилась до 3 тис. Кількість відвідувань за рік у поточному 2015 році становить близько 900 тис. Цільовою аудиторією офіційного веб-порталу є переважно громадяни України – близько 75 % у 2013 р. та біля 60% усіх відвідувачів порталу в 2015 р., а також представники з понад 120 країн світу [7, с. 39].

Власні сторінки в соціальних мережах для активного спілкування з представниками громадськості та інститутами громадянського суспільства, засобами масової інформації мають держархіви Дніпропетровської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської областей – всього 10 архівних установ.

Важливим показником реактивності та актуальності веб-сайтів державних архівних установ є оперативне оновлення інформації на власних сайтах. За даними нашого аналізу 90% власних офіційних веб-сайтів державних архівних установ мають дати оновлення рубрик [7, с. 42]. Водночас, аналіз оновлення новин та анонсів на офіційних веб-сайтах держархівів областей свідчить, що понад 50% архівів оновлюють новини здебільшого лише раз на місяць. Належним чином здійснюють взаємодію зі ЗМІ такі держархіви Волинської, Дніпропетровської, Закарпатської, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Херсонської областей.

Важливим показником інформаційної діяльності архівів є кількість відвідувань веб-порталу "Архіви України". Нині цей показник становить 1млн. віртуальних користувачів щороку [1].

Проте, існують й суттєві проблеми в напрямку інформаційної діяльності сучасних архівних установ України. Це, насамперед, впровадження електронного документообігу в установах – джерелах формування НАФ. На сьогодні рівень впровадження електронного документообігу в установах – джерелах формування НАФ залишається низьким. Незадовільний стан матеріально-технічної бази у державних архівних установах, а також у багатьох установах – джерелах формування НАФ не дає змоги створити автоматизовані робочі міс-

ця архівістів для організації своєчасної та якісної роботи з передавання-приймання електронних документів на постійне зберігання [7, с. 20].

Через відсутність належного фінансування новітні інформаційно-комунікаційні технології у сфері архівної справи майже не впроваджуються. Доказом вищезначеного є інформація про стан інформатизації та комп'ютеризації архівів України, подана у Звіті Укрдержархіву за 2015 рік в рубриці "Інформаційна політика". За наведеними даними, на кінець грудня 2015 р., комп'ютери встановлено в читальних залах держархівів Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Запорізької, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Сумської, Харківської, Херсонської, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей. Всього в 15 архівах. Дослідники мають можливість виходу до мережі Інтернет в читальних залах архівів Вінницької, Волинської, Житомирської, Запорізької, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей (11 архівних установ) [7, с. 30]. Плани і звіти у відкритому доступі розмістили 14 держархівів (відсутня звітна інформація на сайті Державного архіву Житомирської обл.).

Відсутність належного фінансування за звітний 2015 рік не дозволив в жодному архіві створити підрозділ з інформаційних технологій. Лише 10 державних архівних установ мають відповідні структурні підрозділи. У минулому році усі державні архіви оцифровували довідковий апарат та архівні документи, однак різними темпами та з неоднаковою ефективністю. Так, у державних архівах експлуатуються 14 спеціальних сканерів та є можливість оцифровувати архівні документи, але не вирішено питання організації ефективного та зручного доступу, захисту та надійного зберігання електронної інформації.

Як зазначалося, одним із стратегічних напрямів організації доступу до архівної інформації – є оцифровування описів і надання до них доступу через Інтернет. За звітними даними державних архівів у 2015 р. оцифровано лише 6,4% описів (для прикладу, в Держархіві Чернігівської обл. оцифровані описи лише 11 фондів) [7, с. 12].

Нагальною є проблема зі збереженням цифрових ресурсів для наступних поколінь (надійність носіїв інформації, сумісність форматів даних, програмних платформ і фізичних пристроїв). Відповідно до завдань формування та забезпечення збереженості цифрових архівних ресурсів необхідно сформувати цифровий фонд, який складається з двох основних структурних елементів: цифрового архіву та страхового фонду. Централізовані сховища для зберігання електронної інформації мають лише 4 архівні установи України: ЦДІАК, ЦДКФФА, держархіви Запорізької області та Волинської області. В інших державних архівах відсутні централізовані сховища даних для зберігання отриманих цифрових зображень та робочих документів в електронному вигляді. Це унеможливує ефективне використання вже наявної інформації та її захист від пошкодження або втрати внаслідок як помилок або несанкціонованих дій персоналу, так і технічних аварій [7, с. 59].

Таким чином, нині всі обласні державні архіви України в різних формах (веб-сайти, веб-сторінки) представлені в глобальній мережі Інтернет. Їх інформаційний потенціал є доволі значним, але, разом з тим, не цілком достатнім для подальшого розвитку архівів як сучасних соціально-комунікаційних структур. Актуальною залишається проблема розробки цілової комплексної програми соціально-наукової та електронної комунікації в мережі архівних установ України, гармонізація та впровадження міжнародних стандартів у цій галузі. Реалізація перспективних напрямів розвитку веб-сайтів архівів

нашої держави, використання сучасних методів репрезентації соціально значущої ретроспективної документної інформації дозволять поглибити процеси їх організаційно-функціональних трансформацій у сучасному інформаційному середовищі, забезпечить надійне підґрунтя переходу до формування єдиного архівного інформаційного простору.

Отже, в сучасному інформаційному суспільстві важливими аспектами є відкритість суспільства і вільний доступ до інформації. Відтак, державні архіви України, попри існуючі проблеми, керуючись принципами демократичної і соціально правової держави та в міру наявних можливостей, намагаються забезпечити всім членам українського суспільства умови рівного, нічим не обмеженого доступу до історико-культурної спадщини України.

Список використаних джерел та літератури

1. Архіви у цифрах, фактах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Archives/Arhivy-Ukr.php>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 14.03.2016.
2. Боряк Г.В. Національна архівна спадщина України та Державний реєстр "Археографічна українська": архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи / Г. В. Боряк. – К.: [б. в.], 1995. – 348 с.
3. Боряк Г.В. До питання про стан і перспективи розвитку мережевих інформаційних ресурсів соціогуманітарних наук / Г. В. Боряк // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць / Відп. ред. Г. В. Боряк. – К.: Інститут історії України, 2013. – Ч. 21: Електронні інформаційні ресурси. – С. 9-25.
4. Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів / Г. В. Боряк // Архіви України. – 2002. – № 4-6. – С. 141-169.
5. Загальна декларація прав людини / Міністерство юстиції України. – К.: ЛОГОС, 1998. – 8 с.
6. Витяг зі звіту за 2012 рік "Підсумки діяльності у 2012 році та пріоритети на 2013 рік" [Електронний ресурс] // Архіви України: Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. – Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Rozsekr_mat/#4. – Назва з екрану. – Дата звернення: 14.03.2016.
7. Витяг зі звіту за 2015 рік "Підсумки діяльності у 2015 році та пріоритети на 2016 рік" [Електронний ресурс] // Архіви України: Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. – Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Archives/Zvit_2015.pdf. – Назва з екрану. – Дата звернення: 14.03.2016.
8. Кисельова А.А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.10 – документознавство, архівознавство / Кисельова А. А.; Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства; – К., 2005. – 19 с.
9. Кисельова А. Відкриті інформаційні ресурси архівного порталу України: структура, наповнення, моніторинг / А. Кисельова // Студії з архівної справи та документознавства. – 2004. – Т. 11. – С. 58-70.
10. Кисельова А. Українські архівні ресурси в Інтернеті / А. Кисельова // Рукописна спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Інститут рукопису. – К., 2004. – Вип 9. – С. 238-247.
11. Матяш І. Організація архівної справи в Україні / І. Матяш // Студії з документознавства та архівознавства. – 2005. – Т. 13. – С. 10-26.
12. Матяш І.Б. Архівна та рукописна українська як складова Національного архівного фонду: зміст та обсяги поняття // Сумський історико-архівний журнал. – 2007. – № II-III. – С. 16-28.
13. Меньківська Н.С. Інформаційна діяльність державних архівів: сутність та визначення понять / Н. С. Меньківська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 3. – С. 51-55.
14. Новохатський К. Організація доступу до документів Національного архівного фонду України та використання архівної інформації / К. Новохатський // Архіви України. – 2008. – № 3-4. – С. 75-83.
15. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 14.03.2016.
16. Правила роботи архівних установ України / Л. А. Кисельова, Ю. А. Прилепішева, Т. П. Прись, С. В. Сельченкова; за заг. ред. Н. М. Христової. – К.: [б. в.], 2013. – 243 с.
17. Офіційний веб-сайт Державного архіву Миколаївської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mk.archives.gov.ua/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 12.03.2016.
18. Офіційний веб-сайт Державного архіву Полтавської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poltava.archives.gov.ua/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 12.03.2016.
19. Офіційний веб-сайт Державного архіву Хмельницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dahmo.gov.ua/>. – Назва з екрану. – Дата звернення 12.03.2016.

20. Офіційний веб-сайт Державного архіву Чернігівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cn.archives.gov.ua/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 12.03.2016.

21. Юдіна Л.М. Використання інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України: науково-методичні засади, напрями та форми (1993 – 2004 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.10 – документознавство, архівознавство / Юдіна Л. М.; Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К., 2005. – 17 с.

References

1. Arkhivy u tskyfrach, faktach [Online]. Available from: <http://www.archives.gov.ua/Archives/Arhivy-Ukr.php>. [Accessed: 14 March 2016].
2. BORIAK, G. V. (1995) *Natsionalna arkhivna spadshchyna Ukrainy ta Derzhavnyi reestr "Arkheografichna ukrainika": arkhivni dokumentalni resursy ta naukovo-informatsiini systemy*. Kyiv: [s. n.].
3. BORYAK, G. V. (2013) Do pytannia pro stan i perspektivy rozvytku merezhevykh informatsiynykh resursiv sociogumanitarnykh nauk. In: *Spetsialni istorichni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyki*. Vol. 21: Elektronni informatsiini resursy. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy, pp. 9-25.
4. BORYAK, G. V. (2002) Elektronni arkhivni publikatsii v Interneti: problemy reprezentatsii informatsiynykh resursiv. *Arkhivy Ukrainy*. 4-6, 141-169.
5. *Zagalna deklaratsia prav liudyny* (1998). Kyiv: LOGOS.
6. Vytyag zi zvituz za 2012 rik "Pidsumky diyalnosti u 2012 rotsi ta priorityty na 2013 rik". *Arkhivy Ukrainy: Ofitsiyni web-portal Derzhavnoi arkhivnoi sluzhby Ukrainy* [Online]. Available from: http://www.archives.gov.ua/Rozse_kr_mat/#4. [Accessed: 14 March 2016].
7. Vytyag zi zvituz za 2015 rik "Pidsumky diyalnosti u 2015 rotsi ta priorityty na 2016 rik". *Arkhivy Ukrainy: Ofitsiyni web-portal Derzhavnoi arkhivnoi sluzhby Ukrainy* [Online]. Available from: http://www.archives.gov.ua/Archives/Zvit_2015.pdf. [Accessed: 14 March 2016].
8. KYSELOVA, A. A. (2005) *Arkhivni resursy Ukrainy v globalnyi informatsiyni meretzi: vydy, dostup, perspektivy*. Abstract of unpublished thesis (PhD of Historical Sciences), Ukrainskyi naukovo-doslidnyi instytut arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva, Kyiv.

9. KYSELOVA, A. (2004) Vidkryti informatsiini resursy arkhivnogo portalu Ukrainy: struktura, napovnennia, monitoryng. In: *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*. Vol. 11, 58-70.

10. KYSELOVA, A. (2004) Ukrainski arkhivni resursy v Interneti. In: *Rukopysna spadshchyna Ukrainy: Arkheografichni doslidzhennia unikalnykh arkhivnykh ta biblioteknykh fondiv*. 9, 238-247.

11. MATIASH, I. (2005) Organizatsiia arkhivnoi spravy v Ukraini. *Studii z dokumentoznavstva ta arkhivoznavstva*. Vol. 13, pp. 10-26.

12. MATIASH, I. B. (2007) Arkhivna ta rukopysna ukrainika yak skladova Natsionalnogo arkhivnogo fondu: zmist ta obsyagy poniattia. *Sumskyi istoriko-arkhivnyi zhurnal*. II–III, 16-28.

13. MENKIVSKA, N. S. (2009) Informatsiina diialnist derzhavnykh arkhiviv: sutnist ta vyznachennia ponyat. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologiya*. 3, 51-55.

14. NOVOKHATSKYI, K. (2008) Organizatsiia dostupu do dokumentiv Natsionalnogo arkhivnogo fondu Ukrainy ta vykorystannia arkhivnoi informatsii. *Arkhivy Ukrainy*. 3-4, 75-83.

15. Ofitsiyni web-portal Derzhavnoi arkhivnoi sluzhby Ukrainy [Online]. Available from: <http://www.archives.gov.ua/>. [Accessed: 14 March 2016].

16. KHRYSTOVA, N. M. (ed.) (2013) *Pravyla roboty arkhivnykh ustanov Ukrainy*. Kyiv: [s. n.].

17. Ofitsiyni web-sait Derzhavnogo arkhivu Mykolaivskoi oblasti [Online]. Available from: <http://mk.archives.gov.ua/>. [Accessed: 12 March 2016].

18. Ofitsiyni web-sait Derzhavnogo arkhivu Poltavskoi oblasti [Online]. Available from: <http://poltava.archives.gov.ua/>. [Accessed: 12 March 2016].

19. Ofitsiyni web-sait Derzhavnogo arkhivu Khmelnytskoi oblasti [Online]. Available from: <http://www.dahmo.gov.ua/>. [Accessed: 12 March 2016].

20. Ofitsiyni web-sait Derzhavnogo arkhivu Chernigivskoi oblasti [Online]. Available from: <http://cn.archives.gov.ua/>. [Accessed: 12 March 2016].

21. YUDINA, L. M. (2005) *Vykorystannia informatsiynykh resursiv Natsionalnogo arkhivnogo fondu Ukrainy: naukovo-metodychni zasady, napriamy ta formy* (1993 – 2004). Abstract of unpublished thesis (PhD of Historical Sciences), Ukrainskyi naukovo-doslidnyi instytut arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva, Kyiv.

Надійшла до редколегії 11.07.16

L. Bozhuk, Ph.D in History, Associate Professor
National Aviation University, Kyiv, Ukraine

INFORMATION RESOURCES AND INTERNET SERVICES IN THE ACTIVITY OF STATE ARCHIVES OF UKRAINE

The article analyzes the activity of regional state archives of Ukraine as a kind of information system that not only provides the archive fund with information but also conducts its analytical-synthetic handling, improves the obtaining of socially valuable information for the scientific and cultural spheres. Characterized are information resources and internet services in the activity of state archives of Ukraine; the author comes to conclusion that they are powerful electronic reference books which provide Ukrainian society with an unlimited access to documentary, retrospective information. The conducted analysis of annual accounts of the results of the activity of the State Archive Service of Ukraine, which are located on the web portal "Archives of Ukraine" in an electronic form and cover the period from 2010 till 2015, reveals that Ukrainian archivists comprehend the importance of bringing the activity of archives closer to the needs of society. The information obtained from the accounts allowed the author to conclude that the foreground job in the activity of state archives of Ukraine in connection with global expansion of information and introduction of the open society concept in our state is to widen the access to archival documents; that, in its turn, will give the Ukrainian society an opportunity to get more information about its historical past.

Key words: Archive, National Archive Fund, archival information resource, Internet Resource, a website archive.

УДК 94(477.4):35.071.3 "17"

А. Ганул, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ІВАНА ХОРВАТА У НОВІЙ СЕРБІЇ (1752 – 1762)

У статті висвітлені питання керівництва генерала Івана Хорвата адміністративно-територіальним утворенням Новою Сербією. Аналізуються як юридична, так і фактична сторони повноважень цієї особи на посаді командира Гусарського полку та Новосербського військового корпусу, від початку діяльності Хорвата в Новій Сербії і до його відсторонення від управління територією. Приділяється увага діловим взаєминам генерала з головним командиром поселення, комендантом фортеці Святої Єлисавети та київським генерал-губернатором. Прослідкований процес поступового розширення владних повноважень Хорвата й підпорядкування йому Новосербського козацького полку, а також створення канцелярії Новосербського корпусу. У контексті даної проблеми відстежуються почергові підвищення Хорвата у військових званнях, від полковника до генерал-поручика. Крім того, розглядаються питання, пов'язані з вербуванням генералом нових вихідців з-за кордону та їхнього переселення до Нової Сербії. На підставі опрацювання як архівних, так і опублікованих джерел та історіографії здійснена спроба виокремити з загального масиву новосербської проблематики адміністративний аспект управління провінцією безпосередньо Хорватом та розкрити його з урахуванням чинників, які вплинули на концентрацію влади в руках генерала.

Ключові слова: Іван Хорват, Нова Сербія, генерал, повноваження, Новомиргород, фортеця Святої Єлисавети.

Питання адміністративної діяльності Івана Самійловича Хорвата як керманіча Нової Сербії розроблені в історіографії найкраще з-поміж усіх інших сторін життя та діяльності генерала як на українських землях, так і поза їх межами. Цей факт є зрозумілим, зважаючи на

те, що постать І. Хорвата передусім відома завдяки зловживанням, яких він припустився під час управління поселенням балканських колоністів на Правобережній Україні. Разом з тим, як в українській, так і в зарубіжній історіографії існує обмаль публікацій, присвячених без-

© Ганул А., 2016